

בריאות, סביבה וקיימות - היבטים אתיים ורגולטוריים

- א. **המרצה**: עו"ד גלית עופר
- ב. **מועדי הקורס**: שנה"ל תשפ"ד, סמסטר א', יום ה' 18:00-20:00
- ג. **תיאור הקורס**: אנחנו חיים בתקופה החמה ביותר מיום שהחל תיעוד האקלים, בעולם שבו משבר האקלים הפך מאיום ערטילאי לסכנה קיומית מוחשית. קיים קשר הדוק בין שינויי אקלים, הגנת הסביבה והגנה על בריאות הציבור. הקורס יעסוק בהגדרת המושגים, בעמידה על הקשר ביניהם במישור הרעיוני, הפילוסופי והאתי, ובאופן היישום של ההקשרים הללו במשפט ובמציאות.
- ד. **הרכב הציון**: 100% תרגיל בית מסכם, עד 5 נקודות ציון מיטיב בהתבסס על השתתפות תורמת לשיעור.
- ה. **דרישות הקורס**: נוכחות 80%, קריאת חומר כהכנה לשיעור, השתתפות, תרגיל מסכם. במקרה של שיעור שמועבר בזום, הסטודנטים נדרשים לפתוח מצלמות בשיעורים. אי פתיחת מצלמה תחשב כהיעדרות. במקרים פרטניים של קושי בפתיחת מצלמה, יש לפנות למרצה הקורס מראש לפני השיעור לקבלת אישור או עזרה.

רשימת קריאה:

נושא 1 – שינויי אקלים – מבוא כללי

1. **מבוא – האקולוגיה של שינויי האקלים, מונחי יסוד והסברים מדעיים.**
 - IPCC, AR6 Climate Change 2021: The Physical Science Basis-
<https://www.youtube.com/watch?v=e7xW1MfXjLA&t=47s>
רשות:
 - ג'ארד דיימונד, התמוטטות – פרק 12 "סין, הענק המקרטע" (עמ' 320-336).
 - IPCC, AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023 –
<https://www.youtube.com/watch?v=YIFCSZYU2LM>
2. **היבטים חברתיים של שינויי אקלים – אי שוויון, אוכלוסיות בסיכון, השפעות בריאותיות ובטחוניות.**
 - שינויי אקלים ובריאות הציבור: סקירת ספרות, מיפוי מדדי בריאות והמלצות לפעולה לקראת תוכנית עבודה של משרד הבריאות. האגודה הישראלית לאקולוגיה ומדעי הסביבה והמשרד להגנת הסביבה (2020); עמ' 9-21 <https://bit.ly/32O7XPA>
 - רשות:
 - קולין פרייס, שינויי אקלים והביטחון הלאומי של ישראל
<https://www.inss.org.il/he/publication/climate-change-and-israel>
3. **היבטים תאגידיים ועסקיים של שינויי אקלים - מושגי יסוד של אחריות תאגידית, ESG, שינויי אקלים כסיכון.**
 - רשות ניירות ערך, אפריל 2021, גילוי אודות אחריות תאגידית וסיכוני ESG - מתווה מוצע – עמ' 6-19
https://www.isa.gov.il/%d7%92%d7%95%d7%a4%d7%99%d7%9d%20%d7%9e%d7%a4%d7%95%d7%a7%d7%97%d7%99%d7%9d/Corporations/Hodaot_segal/General/Documents/ESG180421_1.pdf

4. הקשרים גאופוליטיים ובינלאומיים של שינויי אקלים – הסכמים ואמנות; יחסי עולם ראשון ושלישי; צדק סביבתי ואקלימי.

- Garrett Hardin, The Tragedy of the Commons, Published in Science, December 13, 1968
https://www.garretthardinsociety.org/articles/art_tragedy_of_the_commons.html

רשות:

- Greenhouse Gas Protocol <https://ghgprotocol.org/about-us>
- [The Precautionary Principle - Climate Change Debate Animation](#)
- דה מרקר (בלומברג) 21.06.2018 "סין סוגרת את השערים: העולם יצטרך להתמודד עם 100 מיליון טונה אשפה"
<https://www.themarker.com/wallstreet/2018-06-21/ty-article/0000017f-e390-d38f-a57f-e7d2e6e10000>

נושא 2 – רגולציה, ליטיגציה, אתיקה

5. כלים רגולטוריים של התמודדות עם סיכוני אקלים – מסגרות מדינתיות ובינלאומיות. תמחור פחמן וסחר בפליטות גזי חממה, מיסוי פחמן, כללי דיווח על סיכונים פיננסיים, מניעת גרינווש; ליטיגציה אקלים; שרשראות האספקה.

- A carbon tax, explained <https://youtu.be/nTMy82jA1fk>

רשות:

- Carbon Tax Policies <https://www.youtube.com/watch?v=45wuGMgG1tE>
- חוקי אקלים והסוגיות המרכזיות המוסדרות בהם, סקירה משווה. מרכז המידע והמחקר של הנכנסת (2019). <https://bit.ly/3sPgigD>
- תמחור פחמן בישראל – מסמך מדיניות. המשרד להגנת הסביבה (2021) [http://www.2sher.co.il/Uploads/dbsAttachedFilesSecure/1\(19\).pdf](http://www.2sher.co.il/Uploads/dbsAttachedFilesSecure/1(19).pdf)
- CBAM - https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en

6. רגולציה תאגידי וולונטרית והמרוץ לנט-זירו – איך תאגידים מתמודדים עם אתגרי שינוי האקלים, המוטיבציות שלהם וכלי הניהול המרכזיים.

- Larry Fink's letter to CEOs 2019 <https://aips.online/wp-content/uploads/2019/05/Larry-Fink-letter-to-CEOs-2019-BlackRock.pdf>
- Larry Fink's letter to CEOs 2023 <https://www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-annual-chairmans-letter>

רשות:

- SBTi – corporate manual <https://sciencebasedtargets.org/resources/files/SBTi-Corporate-Manual.pdf>
- EU Taxonomy - https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en
- מדיניות ה-ESG של כלל ביטוח בתחום ההשקעות
https://www.clalbit.co.il/media/24491/esg_policy_clal_insurance.pdf

7. אתיקה של שינויי אקלים – צדק אקלימי; צדק בין דורי; והאם זה מוסרי להביא ילדים לעולם של התפוצצות אוכלוסין.

- Ethics and Global Climate Change, Stephen M. Gardiner & Lauren Hartzell-Nichols © 2012 Nature Education
<https://www.nature.com/scitable/knowledge/library/ethics-and-global-climate-change-84226631>

רשות:

- Is it still OK to have kids? <https://www.youtube.com/watch?v=jlZ7GF7ya00&t=4s>
- דה מרקר "מה הטעם להביא ילדים לעולם שבור": אירועי האקלים יפגעו בילודה
<https://www.themarker.com/wallstreet/2021-08-12/ty-article/.premium/0000017f-e671-dc7e-adff-f6fdd2130000>

8. אקלים, סביבה ומגדר – מקרה פרטי של צדק אקלימי.

- Virtue and vulnerability: discourses on women, gender and climate change – Seema Arora-Jonsson, Global Environmental Change 21 (2011) 744-751

נושא 3 – ממשקים בריאות סביבה ואקלים

9. מידבור (desertification), רעב וחוסר ביטחון תזונתי.

רשות:

- Mora, C., McKenzie, T., Gaw, I. M., Dean, J. M., von Hammerstein, H., Knudson, T. A., Setter, R. O., Smith, C. Z., Webster, K. M., Patz, J. A., & Franklin, E. C. (2022). Over half of known human pathogenic diseases can be aggravated by climate change. Nature Climate Change, 12(9), Article 9. <https://doi.org/10.1038/s41558-022-01426-1>
- Richards, C. E., Lupton, R. C., & Allwood, J. M. (2021). Re-framing the threat of global warming: An empirical causal loop diagram of climate change, food insecurity and societal collapse. Climatic Change, 164(3), 49. <https://doi.org/10.1007/s10584-021-02957-w>

10. זיהום אוויר, שריפות – מחלות ובריאות הנפש.

רשות:

- Jin, L., Apte, J. S., Miller, S. L., Tao, S., Wang, S., Jiang, G., & Li, X. (2022). Global Endeavors to Address the Health Effects of Urban Air Pollution. Environmental Science & Technology, 56(11), 6793–6798. <https://doi.org/10.1021/acs.est.2c02627>
- Lu, J. G. (2020). Air pollution: A systematic review of its psychological, economic, and social effects. Current Opinion in Psychology, 32, 52–65. <https://doi.org/10.1016/j.copsy.2019.06.024>

מכון דוידסון, איך משבר האקלים הורג אותנו

- <https://davidson.weizmann.ac.il/online/sciencenews/%D7%90%D7%99%D7%A-%D7%9E%D7%A9%D7%91%D7%A8-%D7%94%D7%90%D7%A7%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%94%D7%95%D7%A8%D7%92-%D7%90%D7%95%D7%AA%D7%A0%D7%95>

11. גלי חום ואפקט אי החום העירוני – מגיפות, מחלות ובריאות הנפש.

רשות:

- WHO Fact sheets – heat and health <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-heat-and-health>
- Piracha, A., & Chaudhary, M. T. (2022). Urban Air Pollution, Urban Heat Island and Human Health: A Review of the Literature. Sustainability, 14(15), Article 15. <https://doi.org/10.3390/su14159234>
- Baker, R. E., Mahmud, A. S., Miller, I. F., Rajeev, M., Rasambainarivo, F., Rice, B. L., Takahashi, S., Tatem, A. J., Wagner, C. E., Wang, L.-F., Wesolowski, A., & Metcalf, C. J. E. (2022). Infectious disease in an era of global change. Nature Reviews Microbiology, 20(4), Article 4. <https://doi.org/10.1038/s41579-021-00639-z>

נושא 4 – העיר כמקרה בוחן –

12. משילות עירונית ושת"פ בין ערים כמנוע שינוי מדיניות ופעילות. בניית חוסן עירוני, היערכות עירונית לתרחישי קיצון; בריאות במרחב העירוני (תוכניות היציאה מהקורונה של ערים בעולם).

רשות:

- 12 Examples of Climate-Resilient City Solutions, State of green <https://stateofgreen.com/en/news/12-examples-of-climate-resilient-city-solutions/>
- COVID & Climate: What's Next for Cities?, Boston University <https://www.bu.edu/igs/research/projects/covid-climate-cities/>
- פודקאסט שבלת – בונים ערים חכמות <https://open.spotify.com/episode/40su1kXUWYMFraUML3dQlf>

סטודנט/ית יקר/ה,

אם יש לך לקות למידה או מוגבלות/בעיה רפואית שעשויה להשפיע על לימודיך, ושבגינה את/ה זקוק/ה להתאמות אנא פנה/י לדיקנאט הסטודנטים למדור נגישות ולקויות למידה: דוא"ל - LDA@univ.haifa.ac.il, טל' - 04-8249265.

לאבחון והתאמות בגין לקות למידה ו/או הפרעת קשב יש לפנות ליה"ל: דוא"ל - mhait@univ.haifa.ac.il, טל' - 04-8249022

אם יש ברשותך מכתב התאמות מהאוניברסיטה ואת/ה זקוק/ה להנגשה בקורס אנא פנה/י אליי בשעות הקבלה או במייל בסמוך לתחילת הקורס.